МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Збірник наукових праць

Випуск 2(14)

Умань
2025

ISSN 2706-6258

УДК 373(06) **ISSN 2706-6258**
П-86

Засновник: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
Адреса: вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська область, Україна, 20301.
Телефон: (04744) 40281.
E-mail: vrv.udpu@gmail.com.
Реєстрація суб'єкта у сфері медіа від 28.12.2023 № 1982.
Ідентифікатор медіа: R30-02358.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 9 від 25 листопада 2025 р.).

Збірник внесено до **Категорії «Б»** Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (педагогічні науки, спеціальності 011, 012, 013, 014, 015, 016). Наказ МОН України від 28.12.2019 р. № 1643.

Збірник зареєстрований, реферується та індексується у наукометричних базах даних, пошукових системах та репозитаріях:

Index Copernicus
Google Scholar
CrossRef
WorldCat (США)
Bielefeld Academic Search Engine (BASE)
ISSN International Centre (м. Париж)
Українська науково-освітня мережа УРАН
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Реферативна база даних «Україніка наукова»

П-86 **Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи.** Вип. 2(14) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред. С. В. Совгіра]. – Умань : Візаві, 2025. – 181 с.

До наукового збірника входять оригінальні наукові статті теоретичного та експериментального характеру, у яких розкриваються актуальні проблеми підготовки вчителя до роботи у закладах вищої та середньої освіти; висвітлюються питання методики, дидактики, виховних аспектів підготовки педагогічних кадрів; розглядаються актуальні питання розвитку освіти в Україні та зарубіжжі; інноваційні підходи в освіті, нові інформаційні технології навчання; психологічні особливості формування творчої особистості вчителя й учня; досліджуються сторінки історії освіти.

Призначений для науковців, викладачів закладів освіти, усіх тих, хто цікавиться психолого-педагогічними проблемами сучасної школи.

Відповідальність за достовірність поданої інформації (зміст, точність цитат, прізвищ, дат тощо), а також за дотримання академічної доброчесності у своїх статтях несуть автори публікацій.

© УДПУ імені Павла Тичини, 2025

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Комар О. А. *(головний редактор)* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Безлюдна В. В. *(заступник головного редактора)* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Грітченко Т. Я. *(відповідальний секретар)* – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Біда О. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ;

Колос К. Р. – доктор педагогічних наук, професор кафедри комп'ютерних наук, Державний університет «Житомирська політехніка»;

Кочубей Т. Д. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Кузьмінський А. І. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, професор кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка;

Кучай О. В. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України;

Кушак К. – доктор хабілітований, професор, Університет імені Адама Міцкевича в Познані (Республіка Польща);

Лоюк О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Махомета Т. М. – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету фізики, математики та інформатики, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Мельникова О. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Муковіз О. П. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»;

Прохазка М. – доктор філософії, завідувач кафедри педагогіки факультету освіти, Університет Південної Богемії (Чеська республіка);

Роєнко Л. М. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Сєрадзька-Базюр Б. – доктор хабілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Совгіра С. В. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри хімії та екології, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Фізеші О. Й. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти, Мукачівський державний університет;

Шевчук І. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Якимчук Б. А. – кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри психології, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ISSN 2706-6258

З М І С Т

Аксьоненко Анастасія
Психолого-дидактичні засади застосування інтелектуальних навчальних систем (ІНС) для розвитку пізнавальної активності та формування ключових компетентностей молодших школярів..... 6

Алексєєва Наталія
Вплив шкільної драматерапії на розвиток креативного мислення учнів початкової школи……..……..... 15

Байдюк Любов, Котелянець Юлія
Мультикультурне середовище закладу освіти як чинник формування соціальної компетентності.……..... 22

Брицький Олександр
Аналіз стану готовності майбутніх викладачів до професійного виховання студентської молоді в сучасному просторі……..….. 30

Волошина Ганна
Підручник як засіб формування *soft skills* на уроках української мови в початкових класах……..... 39

Кирильчук Оксана, Дудник Наталка
Роль та значення *soft skills* у професійному стандарті вчителя: аналіз та практичні аспекти реалізації …….. 46

Красний Дмитро
Діагностика готовності майбутніх педагогів до організації виховної роботи з класним колективом……..... 53

Лоюк Оксана
Педагогічний потенціал технологій навчання щодо формування підприємливості у здобувачів початкової освіти …….. 60

Макарчук Вікторія, Амонс Михайло
Козацька педагогічка у професійній підготовці майбутніх учителів як ціннісна основа національно-патріотичного виховання учнівської молоді…… 68

Мартинюк Вікторія
Основи педагогічної майстерності та методика виховної роботи в закладах вищої освіти……. 76

Мельничук Віта, Ящук Олена
Медіаосвітні технології як складова професійної підготовки вчителя початкової школи……..... 83

ISSN 2706-6258

Муковіз Олексій, Мандруляк Людмила
Підготовка вчителів до STEM-діяльності: українські реалії та міжнародні орієнтири……... 90

Резніченко Ірина, Кравець Ніна
Формування інклюзивної компетентності майбутнього вчителя початкової школи у процесі навчальної та практичної підготовки…… 97

Роєнко Людмила
Формування дослідницьких умінь молодших школярів засобами технології ТРВЗ на уроках «Дизайну і технологій»…… 105

Червінська Інна, Атаманюк Ярослава, Червінський Андрій
Інформаційно-методичні аспекти організації природничо-краєзнавчих досліджень у контексті сталого розвитку регіону ……... 113

Чучаліна Юлія
Інноваційні методи викладання мистецтва в початковій освіті України…….. 123

Шевчук Ірина, Галиченко Людмила
Фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням сучасних фітнес-технологій……. 135

Шевчук Ірина
Організація навчання учнів початкової школи в умовах воєнного стану……..... 143

Шпіца-Павлюк Роксолана, Мієр Тетяна, Мєтьолкіна Валерія
Проєктувальне формування естетичного досвіду четвертокласників на уроках мистецтва…….. 153

Шпіца-Павлюк Роксолана, Мієр Тетяна, Васько Юлія
Педагогічний моніторинг змісту та процесу розвитку ритму в першокласників на уроках мистецтва засобами тілесної перкусі …… 162

Ягоднікова Вікторія, Комар Ольга
Інтерактивні освітні сервіси як чинник розвитку особистості здобувачів освіти у дистанційному навчанні ……..... 175

ISSN 2706-6258

УДК 373.3.016:811.161.2]:[373.3.017:316.61]:373.2.091.64](045)

ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Ганна Волошина, кандидат педагогічних наук, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
ORCID: 0000-0003-1039-6056
E-mail: voloshihen@gmail.com

У статті порушується проблема формування soft skills у молодших школярів на уроках української мови. Аналізується потенціал підручника з української мови для другого класу щодо формування на його основі ключових компетентностей молодших школярів: креативності; емоційного інтелекту; уміння організувати власний робочий час; вміння себе презентувати; здатності керувати інформацією.
***Ключові слова**: початкова школа; молодші школярі; критичне мислення; сучасний освітній процес; хвилинки спілкування; дидактичні ігри; зв'язне висловлювання; емоційний інтелект; креативність; ключові компетентності.*

THE TEXTBOOK AS A TOOL FOR DEVELOPING SOFT SKILLS IN UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS IN PRIMARY SCHOOL

Hanna Voloshyna, Candidate of pedagogical sciences, associate professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-1039-6056
E-mail: voloshihen@gmail.com

The article addresses the issue of developing soft skills in primary school students during Ukrainian language lessons. The essence of the concept, its structure, and types are discussed. The importance of soft skills development in primary school is highlighted as one of the key components of the modern educational process. Special attention is given to the development of creativity and emotional intelligence in younger students.

A detailed analysis is conducted of the potential of the Ukrainian language textbook for second grade in fostering key competencies in younger students, such as creativity (the ability to approach tasks creatively and offer original solutions), emotional intelligence (the ability to control one's emotions, understand the feelings of others, and interact with people of different ages), time management (the rational use of time and adherence to daily routines), self-presentation (clarity in speech and defending one's position), and information management (the ability to analyze, highlight key points, and make comparisons).

The article examines the methodological apparatus of the textbook, the techniques and tools used to influence key competencies that contribute to the integration of soft skills development into the learning process. Attention is focused on techniques such as sentence construction, riddles, dialogues, coherent expressions, role-playing and educational games, research tasks, and communication minutes. These activities effectively foster the development of these skills and create conditions for the harmonious development of the student's personality. The article is relevant for primary school teachers, methodologists, and educators who seek to implement innovative educational practices.
***Keywords:** Primary school; younger students; critical thinking; modern educational process; communication minute; educational games; coherent expression; emotional intelligence; creativity; key competencies.*

В «Концептуальних засадах реформування середньої школи», наголошується, що випускник Нової української школи має бути всебічно розвиненою особистістю із

ISSN 2706-6258

критичним мисленням, патріотом, мати активну життєву позицію, стійкі морально-етичні й соціально-політичні цінності та бути інноватором, який здатен «змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя» [3].

Сучасний учень, починаючи з початкової школи, повинен постійно вдосконалювати набуті вміння та навички, які він зможе використовувати не лише в навчальній діяльності, а й у подальшому житті. Тому виникає необхідність формування так званих «м'яких» навичок (soft skills) або навичок XXI століття. На Всесвітньому економічному форумі в Давосі було відзначено, що користуватимуться попитом 10 основних навичок: комплексне розв'язання проблем, критичне мислення, креативність, вміння управляти людьми, взаємодія з людьми, емоційний інтелект, вміння критично мислити й приймати рішення, клієнтоорієнтованість, вміння вести переговори, гнучкість мислення [6].

У зв'язку з цим Міністерство освіти і науки України затвердило наказ про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організаційно-педагогічні умови формування в учнів м'яких навичок шляхом соціально-емоційного та етичного навчання» [4].

Проблема формування м'яких навичок школярів на сьогодні є недостатньо розробленою у вітчизняній науці. Так Коваль А. О. розглядає розвиток soft skills як один із важливих чинників працевлаштування; Гарбузюк І. В. визначає концептуальні засади освітніх практик, які базуються на життєвих компетентностях; Наход С. А. вивчає роль м'яких навичок у професійному розвитку. На жаль, не дивлячись на актуальність означеної проблеми, у вітчизняній науковій літературі недостатньо праць з питань формування м'яких навичок у молодших школярів, методів та прийомів їх формування на уроках української мови.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та визначити засоби формування soft skills у молодших школярів як ключових компетентностей на уроках української мови у початковій школі.

Наприкінці 90-х років вперше з'явився термін Soft Skills. Необхідність його розробки й упровадження виникли через стрімкий розвиток технологій та необхідності урахування реалій сьогодення, які довели те, наскільки важливі та потрібні вони сучасній людині. Як відомо, Soft Skills – це не просто набір технічних навичок, які є необхідними для кожної людини у повсякденному житті. Вони насамперед засвідчують те, як людина взаємодіє з оточенням, і з самим собою. Дослівно перекладаються як м'які навички. Власне м'якість полягає в умінні ними оперувати. У процесі їх формування й розвитку виробляються насамперед уміння працювати в групі, в команді, що на сьогодні є надзвичайно цінним. Важливим складником Soft Skills є розвиток креативності, вміння критично мислити й приймати рішення. Отже, розвивати їх необхідно вже з раннього дитинства й продовжувати в початковій школі.

Формуванню гнучких (м'яких) навичок у молодших школярів сприятимуть, на наш погляд, дидактичні та рольові ігри, читання, обговорення, виконання групових завдань, складання речень, загадок, діалогу, зв'язних висловлювань, різних творчих завдань, що сприяють розвитку комунікації, критичного мислення, креативності та емоційного інтелекту. Завдання, яке необхідно розв'язати вчителеві у першу чергу, – навчити дітей вільно адаптуватися до змін, які відбуваються в соціумі, навчити співпрацювати в команді, розв'язувати проблеми та ефективно взаємодіяти з іншими людьми, що є надзвичайно важливим для їхнього майбутнього.

Єдиного визначення гнучких навичок, на жаль, на сьогодні немає. Вчені по-різному трактують змістовий аспект цього поняття. Не визначено також точну кількість якостей і умінь, що підходять під визначення «гнучкі навички».

ISSN 2706-6258

Науковці визначають п’ять ключових навичок, які необхідно формувати у молодших школярів: креативність (спроможність творчо підходити до вирішення будь-яких завдань, пропонувати оригінальні власні рішення); емоційний інтелект (спроможність контролювати власні емоції, здатність розуміти почуття інших, знаходити підхід до людей різного віку); уміння організувати власний робочий час (раціональне використання часу, дотримання розпорядку дня); вміння себе презентувати (чіткість у висловлюваннях, відстоювання власної позиції); здатність керувати інформацією (аналізувати, виділяти головне, порівнювати) [5].

На жаль, в освітньому процесі початкової школи не упроваджена система формування визначених ключових навичок, хоча в сучасних підручниках НУШ з української мови та літературного читання, особливо в їх методичному апараті можна виокремити завдання, які сприяють формуванню означених навичок. Це створює позитивні умови для вчителя щодо формування та розвитку м’яких навчиок.

Загальновідомо, що у молодшому шкільному віці закладається підґрунтя соціального розвитку, відбувається становлення духовних цінностей, формується ставлення до навколишнього світу й людей, формується досвід соціальної поведінки. Саме тому у процесі навчання вже в початковій школі в учнів мають сформуватися основи soft skills. Вони дозволять дитині адаптуватися до найрізноманітніших життєвих ситуацій, адже майбутнє вимагає від них вміти критично аналізувати отриману інформацію, аналізувати її, висловлювати власне бачення проблеми, вміти досягати компромісу, приймати рішення. Уміння адаптуватися – це не лише спроможність дитини бачити певну складну ситуацію як проблему, а як можливість власного розвитку, уміння знаходити вихід із нестандартної ситуації та знаходити найкращий варіант її розв’язання.

Тут також важливо звернути увагу на розвиток емоційного інтелекту. Це насамперед виховання співчуття до себе та однолітків, вміння працювати в команді, взаємодіяти з іншими, вміння довіряти людям та відверто, без критики висловлювати власне бачення проблеми.

Зрозуміло, що насамперед для формування означених навичок учителю необхідно використовувати потенціал підручника як основного засобу формування й розвитку soft skills у молодших школярів.Спробуємо детально проаналізувавши підручник з української мови для другого класу [1], визначити, при вивченні якого матеріалу доцільно використовувати відповідні засоби для їх формування.

Однією з ключових навичок soft skills вчені називають, як уже було зазначено раніше, спроможність творчо підходити до вирішення будь-яких завдань, пропонувати оригінальні власні рішення. Методичний апарат підручника при вивченні мовного матеріалу пропонує завдання, які сприятимуть формуванню й розвитку означеного феномена особистості.

Практично на кожному уроці школярам пропонується скласти речення на найрізноманітніші теми, які насамперед торкаються теми уроку. Складання речення не тільки спонукають школярів розвивати уміння дивитися й бачити, але встановлювати зв’язки між предметами, об’єктами чи явищами. Ще перша щаблина до формування креативної особистості.

Підручник пропонує такі завдання: Як ви дбаєте про своє здоров’я. Складіть речення про користь фізичних вправ (с. 26); Склади речення про тварину, використавши близькі за значенням слова (с. 33); Склади речення за малюнком (с. 37); Склади й запиши речення про річку у вашій місцевості (с. 52); Склади й запиши речення про свою першу вчительку (с. 53); склади й запиши речення про песика-героя (с. 56); Склади речення про захисників і захисниць України (с. 77); Склади й запиши речення про свою мрію (с. 95); Склади й запиши речення про сосновий ліс (с. 96); Склади й запиши

ISSN 2706-6258

речення про рослини, які ти посадив (с. 98); Склади й запиши речення про сонце (с. 101); Склади й запиши речення про тварин (с. 102); Склади й запиши речення про помаранчевий колір (с. 104); Склади й запиши речення про те, що ти любиш (с. 105); Склади й запиши речення про урок музичного мистецтва (с. 118) Склади й запиши речення про синичку (с. 124); Склади й запиши речення про зайця (с. 127).

Наступні завдання, які пропонуються в підручнику для розвитку творчого мислення – складання власних розповідей, які сприяють не тільки розвитку креативності, а й розвивають уміння й навички висловлювати власні думки, почуття, спостережливість, власні враження й власну життєву позицію. Завдання різноманітні: складання розповіді за малюнком, читання малюнкових текстів, складання казок, складання розповідей про власні пригоди. Наприклад: Складіть розповідь про Сашка й дівчинку Наталочку за адресами проживання (с. 59); Опиши, які дерева ти бачиш за вікном школи, твого будинку (с. 62); Розкажи за малюнками про зимові розваги дітей (с. 63); Прочитайте малюнковий текст (с. 64); Розкажи, як ти допомагаєш пташкам узимку (с. 71); Доповни текст (с. 72); Опиши героїв мультфільму «Микита Кожум'яка» (с. 73); Намалюй свій портрет словами (с. 73);Склади розповідь за малюнком (с. 79) Розкажи про театр, який ти любиш відвідувати, які вистави любиш, порадь своїм однокласникам (с. 80); Склади казку про розділові знаки (с. 113); Склади й запиши пораду одноліткам за змістом вірша (с. 113); Опишіть коника та конюшину за малюнком (с. 128); Розкажи за малюнком, що подобається робити дітям (с. 132); Розподіліть завдання, складіть і запишіть чотири розповіді про дітей, зображених на малюнку, використовуючи запитання (с. 132); Склади й запиши цікаву розповідь про подію із власного життя (с. 133).

Особлива увага звертається на розвиток уяви, оскільки розвиток креативної уяви, особливо в молодшому шкільному віці, є надзвичайно важливим складником творчої особистості. Вона насамперед виявляється в умінні створювати образи, встановлювати нові асоціативні зв'язки між певними об'єктами, явищами чи поняттями. Зрозуміло, що розмежування засобів впливу на певні ключові компетентності носить дещо умовний характер, оскільки вони можуть впливати одночасно на формування декількох складників.

Підручник пропонує багато різноманітних завдань такого типу: Допишіть назви казок з протилежними назвами (с. 35); Уяви себе художником, що намалюєш і для кого (с. 47); Уяви, що ти будуєш дім, хто житиме у ньому? (с. 53); Пофантазуйте й розкажіть, який мультфільм можна зняти про тваринок (с. 57); Прочитайте малюнковий текст (с. 64); Уявіть себе ведучими телепередачі для дітей. Розкажіть, як можна допомагати тваринкам узимку (с. 64); Запиши вітання друзям до свят за зразком (с. 65); Намалюй свій портрет словами (с. 73); Уяви себе письменником. Прочитай речення. Добери слово, яке найточніше виражає думку (с. 79); Розкажи, як ти пізнаєш світ (с. 80); Уяви себе екскурсоводом у музеї іграшок (с. 97); Прочитай речення. Розкажи, яку картину ти уявив (с. 101); Уяви себе художником. Що ти намалюєш на картині (с. 118); Розкажіть про красу соняшникового поля (с. 130); Склади й запиши коротке висловлювання про дбайливе ставлення до природи (с. 135); Склади й запиши текст-опис кульбаби (с. 142).

Не менш важливим у процесі формування soft skills є розвиток емоційної сфери молодшого школяра. Поняття «емоційний інтелект» відносно нове. Але у молодшому шкільному віці, коли закладаються підвалини формування означеного феномена особистості, він відіграє надзвичайно важливу роль. Вчені трактують емоційний інтелект як підструктуру соціального інтелекту, яка включає «здатність відстежувати власні та чужі почуття й емоції, розрізняти їх і використовувати цю інформацію для направлення мислення і дій» [2, с. 433].

ISSN 2706-6258

Саме розвинений у дитини емоційний інтелект допомагає їй зрозуміти власні емоції та емоції інших людей, допомагає адаптуватися в соціумі, сприяє рефлексії та регуляції власної поведінки у різних видах діяльності, допомагає пізнати й зрозуміти почуття інших людей, здійснювати комунікацію з іншими людьми.

Традиційним видом роботи є знайомство з правилами спілкування. Тут важливо дібрати правильне формулювання, зрозуміле пояснення. З молодшими школярами, допоки вони практично не володіють правилами спілкування з однолітками і дорослими, важливо розглядати конкретне застосування правил. У цьому випадку аналіз емоційного стану учня слугуватимуть надійним тренажером у розвитку розпізнавання емоцій інших людей. Беззаперечно, правила варто змінювати, доповнювати у кожному класі з урахуванням віку, досвіду, цінностей учнів. Підручник пропонує вправи, які сприятимуть розвитку емоційного інтелекту другокласників. Підручник вміщує багато тематичних *хвилинок спілкування*: Хвилинка спілкування «Як правильно зателефонувати» (с. 25); Що означають слова адреса й адрес (с. 30); Скарбниця (с. 31); Як правильно говорити» (с. 42); Я чекаю початку зимових канікул (с. 63); У нас цього року справжня ялинка (с. 69); Як правильно сказати (с. 79); Що означає слово сонечко (с. 101); Я з батьками допомагаю тваринам із притулку (с. 110); Де краще жити їжачку (с. 111); Чому останній місяць весни назвали травнем (с. 118); Мене турбує стан природи (с. 135); Що означає слово вовна (с. 139); Як правильно записати 100 гривень чи 100 гривен (с. 141); Спробуй змінити текст (с. 143). Кожна така хвилинка спілкування спонукає молодшого школяра до продовження розповіді, залежно від власного досвіду, в тому числі й емоційного, допомагає усвідомити, як правильно здійснювати комунікацію. Важливо також вчити дітей домовлятися у процесі виконання спільних завдань, планувати діяльність, організовувати дискусії, розв'язувати конфлікти, досягати взаєморозуміння.

До ключових навичок soft skills відноситься також уміння організувати власний робочий час. Сучасних школярів варто вчити раціонально використовувати час, дотримуватися розпорядку дня. Це допоможе їм у майбутньому стати успішними у власному професійному розвитку. Завдань, які б навчали їх цьому у підручнику не так багато, але вони є. Наприклад: Як ви дбаєте про своє здоров'я. Складіть речення про користь фізичних вправ (с. 26); Розкажи за малюнками про зимові розваги дітей (с. 63); Розкажи, як ти допомагаєш пташкам узимку (с. 71); Розкажіть, як ви плануєте свій день (с. 80); Запиши навпроти назви кожного для, що ти плануєш робити наступного тижня (с. 80); Склади й запиши пораду одноліткам за змістом вірша (с. 113); Прочитайте правила, як планувати свій день (с. 114); Дайте письмову відповідь на питання як цінувати свій час (с. 115); Розкажи за малюнком, що подобається робити дітям (с. 132); Дай повну відповідь на запитання, яку людину називають чемною (с. 134); Складіть і запишіть з кожного рядка речення так, щоб утворилася розмова. Розіграйте її (с. 140).

Наступний важливий складник гнучких навичок – уміння себе презентувати. Сюди відносимо чіткість та логіку у відстоюванні власної позиції. Вміння презентувати себе – це не лише демонстрація власних гідних якостей, створення позитивного образу, але й показ того, як й взаємодіяти з іншими. Формування такої навички важливо для молодших школярів, адже вони не завжди можуть адекватно без перебільшення чи нівелювання власних якостей розповідати про себе чи інших. Методичний апарат підручника пропонує виконання таких завдань: Які страви люблять готувати у вас вдома (с. 46); Уяви, що ти будуєш дім, хто житиме у ньому? (с. 53); Позмагайтеся, хто дасть тваринкам найцікавіші клички (с. 57); Складіть розповідь про Сашка й дівчинку Наталочку за адресами проживання (с. 59); Запиши вітання друзям до свят за зразком (с. 65); Намалюй свій портрет словами (с. 73); Розкажи, як ти пізнаєш світ (с. 80); Кожна дитина талановита. Що ти скажеш про себе (с. 84); Уявіть себе в майбутньому –

ISSN 2706-6258

через кілька років (с. 87); Склади й запиши речення про свою мрію (с. 95); Склади й запиши речення про рослини, які ти посадив (с. 98); Склади й запиши речення про те, що ти любиш (с. 105); Склади й запиши речення про своїх рідних/опікунів (с. 111); Склади й запиши пораду одноліткам за змістом вірша (с. 113); Розкажи за малюнком, що подобається робити дітям (с. 132); Склади й запиши цікаву розповідь про подію із власного життя (с. 133); Розкажи, чи є у тебе друг/подруга, з якими тобі завжди добре. Склади стисле висловлювання про дружбу (с. 134); Склади й запиши чотири речення про власні пригоди (с. 143).

Здатність керувати інформацією (аналізувати, виділяти головне, порівнювати) також є важливим компонентом у процесі формування soft skills. Формувати в учнів інформаційну компетентність важливо починати вже у початкові школі. Розвиток уміння орієнтуватися у світовому інформаційному просторі, опанування основ інформаційної культури – це одна з важливих умов сучасної якості освіти. На жаль, підручник пропонує виконання таких завдань загалом лише при виконанні мовних і мовленнєвих завдань. Наприклад: Поясни, від якого слова походить слово школяр (с. 7); Пограйте у слова (8); Додай звук, щоб утворилося нове слово (с. 9); Перестав літери, склади (с. 9); Гра «Добери слово» (с. 16); Додай склади, щоб утворилися нові слова (с. 19); Гра «Добери слово» (с. 36); Доповни текст (с. 72); Склади й запиши загадку про вербу або тополю (с. 97); Склади й запиши загадку про книжку за малюнком (с. 97); Складіть і розіграйте діалог за малюнком (с. 139); Складіть і запишіть з кожного рядка речення так, щоб утворилася розмова. Розіграйте її (с. 140).

Окрім того, практично на кожному уроці школярам пропонується виконання дослідницьких завдань: Поясни, від якого слова походить слово школа (с. 7); бібліотека (с. 19); довідник (с. 29); Чим різняться значення золота прикраса й золота осінь (с. 38); Як утворилося переносне значення слова срібна (с. 8); Від якого слова походить слово іменник (с. 45); Яку річку в Україні називали Борисфеном, а в народних піснях і легендах Славутичем (с. 52); Що означає слово миколайчик (с. 55); Дізнайся про кличку собаки – найвідомішого помічника наших героїв (с. 5); Від якого слова походить слово прикметник (с. 66); Від якого слова утворилося слово помаранчевий (с. 104); Від якого слова утворилося слово питальне (с. 106); Від якого слова походить слово окличне (с. 112); Від якого слова утворилося слово обнова (с. 116); Березень (с. 117); Добери до слова лелека інші назви, які є в різних регіонах України (с. 125); Від якого слова походить слово соняшник (с. 130).

Отже, як показав аналіз підручника, він вміщує різноманітні засоби впливу на ключові компетентності молодших школярів. Це складання речень, загадок, задач, діалогів, зв'язних висловлювань, рольові й дидактичні ігри, хвилинки спілкування, виконання дослідницьких завдань. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в ретельному аналізі підручників з української мови для третього й четвертого класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вашуленко М.С., Дубовик С.Г. Українська мова та читання: *підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у двох частинах). Частина 1*. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2025. 144 с.
2. Зарицька В.В. Психологія розвитку емоційного інтелекту у системі професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю : дис. докт. псих. наук: 19.00.07. Запоріжжя: 2012. 513 с.
3. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: https: //mon.gov.ua /storage/app/media/zagalna%20seredn ya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf
4. Наказ про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організаційно-педагогічні умови формування в учнів м'яких навичок шляхом соціально-емоційного та етичного навчання» URL: https: //mon.gov.ua/ storage/ app/media/ news/ Новини /2019/11/19/1431-vid-1811 2019. pdf.
5. Soft і Hard skills. Що це таке і навіщо їх розвивати? URL: https://propostuplenie.ru/article/zachem-razvivat-soft-i-hard-skills/.

ISSN 2706-6258

6. These are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them [Електронний ресурс] // World economic forum. 2020.URL: http://surl.li/prfo

REFERENCES:

1. Vashulenko M.S., Dubovyk S.H. (2025). Ukrainska mova ta chytannia: pidruchnyk dlia 2 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u dvokh chastynakh). Chastyna 1. Kyiv: [in Ukrainian].
2. Zarytska V.V. (2012) Psykholohiia rozvytku emotsiinoho intelektu u systemi profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv humanitarnoho profiliu : dys. dokt. psykh. nauk : 19.00.07. Zaporizhzhia: [in Ukrainian].
3. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly (2016). [Elektronnyi resurs] // Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: https: //mon.gov.ua /storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf [in Ukrainian].
4. Nakaz pro provedennia eksperymentu vseukrainskoho rivnia za temoiu «Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia v uchniv miakykh navychok shliakhom sotsialno-emotsiinoho ta etychnoho navchannia» URL: https: //mon.gov.ua/ storage/ app/media/ news/ Novyny /2019/11/19/1431-vid-1811 2019. pdf. [in Ukrainian].
5. Soft i Hard skills. Shcho tse take i navishcho yikh rozvyvaty? URL: https://propostuplenie.ru/article/zachem-razvivat-soft-i-hard-skills/.[in Ukrainian].
6. These are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them [Elektronnyi resurs] // World economic forum. 2020.URL: http://surl.li/prfo

ISSN 2706-6258